

СЕКЦІЯ ІV
ФІЛОЛОГІЯ. ЛІНГВІСТИКА. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Отже, що для авіаційної термінології характерним є використання термінів-аббревіатур паралельно з повними термінами, особливо в професійному мовленні. За своїми структурними, семантичними, фонетичними, стилістичними, графічними ознаками такі терміни є досить неоднозначними.

Використання аббревіації в українській авіаційній термінології сприяє компактності та цільності оформлення авіатермінів, виразнішого їх мотивування та яскравості внутрішньої форми.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

*М. П. Заверюченко, старший викладач
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Як відомо, дієприкметник – це особлива форма дієслова, яка виражає ознаку предмета за дією або станом і відповідає на питання *який? яка? яке? які?*, наприклад: *укладений, доведений, написані, розроблені*. За відношенням до стану дієприкметники поділяються на активні та пасивні.

Активні дієприкметники виражають ознаку предмета за його ж дією: *змарнілий, потемнілий, пересохлий, намоклий, зчорнілий*. Активних дієприкметників на *-ший, -вший* в українській мові, на відміну від російської, немає: рос. *исполнивший, сделавший, прибывший, бывший*; укр. *виконавець, той, що зробив; прибулець; колишній*.

Доречно зауважити, що вживання активних дієприкметників теперішнього часу на *-учий (-ючий), -ачий (-ячий)* не є характерним для сучасної української літературної мови. Хоча доволі часто ми бачимо активне вживання таких дієприкметників, наприклад, і в науковому, і в публіцистичному стилях. Збереглися лише деякі давні дієприкметники теперішнього часу на *-учий (-ючий), -ачий (-ячий)*, що перетворилися вже на якісні прикметники, тобто виражають постійну ознаку предмета, наприклад: *співучий (співучий народ), живучий (живуча істота), родючий (родючий ґрунт), палючий (палюче сонце), лежачий (лежачий камінь), зрячий (зряча людина), терплячий (терплячий чоловік)* та ін.

Серед термінів, що мають паралельно з варіантом на *-учий (-ючий)* інші форми словотворення, слід обирати останні, тобто не *випромінюючий*, а *випромінювальний*; не *друкуючий*, а *друкувальний*; не *деформуючий*, а *деформівний* тощо.

Замість активних дієприкметників бажано вживати:

1) *прикметники* з суфіксами *-льн-, -івн-, -н-* та ін. (рос. *режущий* – укр. *різальний*; рос. *окружающий* – укр. *навколишній*; рос. *измеряющий* – укр. *вимірювальний*; рос. *тормозящий* – укр. *гальмівний*);

2) іменники (рос. *выступающий* – укр. *промовець*; рос. *поступающий* – укр. *вступник*; рос. *трудящийся* – укр. *трудівник*);

3) підрядні означальні речення (рос. *заболевший* – укр. *той, що захворів*; рос. *работающий над проектом* – укр. *інженер, який працює над проектом*);

4) дієприслівникові звороти (рос. *выступающие депутаты* *призывали* – укр. *виступаючи, депутати закликали*).

Вибір такого засобу залежить насамперед від суті позначуваного поняття, а також від значення іменника, з яким він поєднується.

Пасивні дієприкметники виражають ознаку предмета за дією, яка зумовлена дією іншого предмета: *здійснений задум, розроблені проекти, проведений експеримент*.

Пасивні дієприкметники в українській мові мають форму минулого часу й творяться від основи інфінітива за допомогою суфіксів:

-н-: *написаний, обговорюваний* (від *написати, обговорювати*);

-ен- (-єн-): *принесений, розбуджений, подвоєний* (від *принести, розбудити, подвоїти*);

-т-: *розбитий, розвинутий* (від *розбити, розвинути*).

Важливо пам'ятати, що в українській мові в суфіксах пасивних дієприкметників не подвоюється літера *н* (рос. *данный* – укр. *даний*; рос. *окруженный* – укр. *оточений*; рос. *сделанный* – укр. *зроблений*).

У суфіксах пасивних дієприкметників ніколи не пишуть літеру *и* (*i*), а тільки *е* (*e*): *заборонити* – *заборонений*, *загойти* – *загоєний*, *заспокоїти* – *заспокоєний*.

Дієприкметники з часткою *-ся* не утворюються. Також в українській мові немає пасивних дієприкметників на *-мий*: рос. *незабываемый, незаменимый, называемый*; укр. *незабутній, незамінний, якого називають*.

Пасивна конструкція в українській мові (на відміну від російської та англійської), як правило, штучна. Отже, українською мовою буде звучати: *«Тези було написано»*, а не *«Тези написані»*, *«Висновки буде зроблено»*, а не *«Висновки зроблені»*, *«Протокол буде надруковано»*, а не *«Протокол буде надрукований»*. У таких випадках в українській мові можливі й неозначено-особові дієслівні конструкції: *«Статтю написали»*, *«Протокол надруковують»*.